

Keeleinspeksiooni 2017. aasta tegevuse aruanne

2017. aastal koostati keeleseaduse täitmise järelevalves kokku 1696 kontrollakti, 1536 juhtumil (90%) tuvastati keeleseaduse rikkumine ja alustati järelevalvemenetlust.

Saadeti välja 1165 kirja (sh märgukirjad, selgitustaotlused, haldusmenetluse alustamise teavitused, ettekirjutus-hoiatused, täitekorraldused, asjaajamisega seotud kirjad). Menetleti 213 kaebust ja vastati 72-le teabenõudele.

Sunniraha rakendati 178-l korral kokku 13755 € ulatuses, sunniraha on laekunud 14045 € ulatuses (koos 2016. a määratud sunnirahaga).

Eesti keele oskuse kontroll

Hariduse valdkonnas kontrolliti kokku 1024 vene õppekeelega pedagoogi eesti keele oskust, sh 32 üldhariduskoolis (Tallinnas, Tartus, Valgas, Pärnus, Haapsalus, Maardus, Mustvees, Tapal), 7 kutseõppeasutuses (Tallinnas, Tartus, Ida-Virumaal, Valgas, Väimelas, Viljandis), 2 kõrgkoolis (Tartu Ülikooli Narva Kolledž, TTÜ Virumaa Kolledž) ja 35 lasteaias (Tallinnas, Tartus, Maardus, Paldiskis, Valgas, Narvas, Sillamäel, Kallastel, Mustvees). Esmakontrollis koostati 314 ja järelkontrollis 710 kontrollakti. Esmakontrollis tuvastati 255 (83%) keeleseaduse nõuete rikkumist ja järelkontrollis 617, mis tähendab, et ettekirjutuse oli täitnud kõigest 13% pedagoogidest. Järelkontrollis selgus, et 45 pedagoogi tööleping oli lõpetatud. Koos uue ettekirjutusega tehti 144 pedagoogile sunniraha hoiatus ning 71 pedagoogi suhtes rakendati varem tehtud ettekirjutuse täitmata jätmise eest sunniraha. Kõige kehvemad tulemused olid Ida-Virumaa kutsehariduskeskuses (Jõhvi, Narva ning Sillamäe õppekoht), kus kontrolliti kokku 101 pedagoogi eesti keele oskust, kelle hulgast vaid 7 pedagoogi keeleoskus vastas nõuetele, samas kui Viljandi, Võrumaa ja Tartu Kutsehariduskeskustes ei tuvastatud ühtegi ilma nõutava keeleoskuseta pedagoogi.

Samuti kontrolliti järelkontrolli korras ühe koolijuhhi eesti keele oskust ja tuvastati, et tema keeleoskus ei vasta kehtestatud nõuetele.

Tervishoiu ja sotsiaalhoolde valdkonnas kontrolliti 216 meditsiinitöötaja (arstid, sh perearstid, meditsiiniõed, hooldustöötajad, proviisorid) eesti keele oskust, sh esmakontrollis **101** ja järelkontrollis 115 töötaja eesti keele oskust kokku 20 tervishoiuasutuses. Esmakontrollis (AS Lääne-Tallinna Keskhaigla, SA PERH Järelravi kliinik, Lõuna-Eesti Hooldekeskus, SA Taheva sanatoorium, Paldiski Perearstid, SA Ida-Viru Keskhaigla, erakliinik Fornix OÜ, Samfred OÜ) tuvastati **62** keeleseaduse nõuetele mittevastava eesti keele oskusega töötajat. Järelkontrollis (AS Lääne-Tallinna Keskhaigla, MTÜ Valgamaa tugikeskus, Valga Haigla AS, SA Tartu Ülikooli Kliinikum, SA Tallinna Lastehaigla, SA Tallinna Koolitervishoid) kontrolliti **115** töötajale varem tehtud ettekirjutuse täitmist ning selgus, et ettekirjutuse on täitnud **35** töötajat, 5 töötajaga oli tööleping lõpetatud. 78-le töötajale tehti koos ettekirjutusega sunniraha hoiatus. Sunniraha rakendati 19 töötaja suhtes. Lõuna-Eesti Haigla AS-s kontrolliti dokumentide alusel 167 meditsiiniõe eesti keele oskust ega tuvastatud ühtegi ilma nõutava dokumendita töötajat. SA-s Ida-Viru Keskhaigla koguti andmeid 1200 meditsiinitöötaja eesti keele oskuse kohta, kontroll jätkub 2018. aastal.

Kohaliku omavalitsuse ametnike eesti keele oskust kontrolliti järelkontrolli korras Narva ja Sillamäe linnavalitsuses **29** juhtumil, kusjuures tuvastati, et ettekirjutuse oli täitnud **üks** ametnik. 22 ametnikule tehti uus ettekirjutus sooritada tasemeeksam. 20 ametnikule tehti koos ettekirjutusega sunniraha hoiatus ja sunniraha rakendati 13 ametniku suhtes. Kuuel juhul lõpetati menetlus ametniku teenistusest vabastamise tõttu. Ida-Viru Maakohtu Narva Kohtumajas kontrolliti kuue töötaja keeleoskust ja tehti neljale töötajale (kohtukordnikule) eksami sooritamise ettekirjutus, sh kolmele koos sunniraha hoiatusega.

Eesti Töötukassa Ida-Virumaa osakonna büroodes (Narvas, Jõhvis ja Sillamäel) kontrolliti esmakontrolli korras 37 ja järelkontrollis 6 töötaja eesti keele oskuse vastavust keeleseaduse

nõudele. Esmakontrollis tuvastati, et 6 töötaja keeleoskus ei vasta nõutavale tasemele ja järelkontrollis selgus, et 3 töötajat ei olnud ettekirjutust täitnud, neile tehti koos uue ettekirjutusega sunniraha hoiatus.

Päästeameti Ida Päästkeskuses (Kohtla-Järve, Jõhvi, Narva ja Narva-Jõesuu päästekomandos) kontrolliti 35-le päästeametnikule varem tehtud ettekirjutuse täitmist ning tuvastati, et ettekirjutuse oli täitnud üks päästeametnik; uus ettekirjutus koos sunniraha hoiatusega tehti 22-le päästeametnikule, sunniraha rakendati 7 ametniku suhtes ning 11-l juhul lõpetati menetlus ametniku teenistusest vabastamise tõttu.

Päästeameti Lõuna päästkeskuses kontrolliti dokumentide alusel 561 päästetöötaja eesti keele oskust ega tuvastatud ühtegi keeleoskuse rikkumist.

Tartu vanglas kontrolliti dokumentide alusel 363 vanglaametniku eesti keele oskust ega tuvastatud ühtegi keeleoskuse rikkumist.

Müügi- ja teenindustöötajate eesti keele oskuse kontrollimisel jätkati Maxima kaupluste töötajate eesti keele oskuse kontrollimist Tallinnas ja Harjumaal (kokku 16 kaupluses), Tartus (2 kaupluses) ning Viljandis ja Valgas, samuti neljas AS OG Elektra kaupluses Tallinnas. Tallinnas kontrolliti ka suurte kaubanduskettide kauplusi (Prisma Peremarket, Rimi, Selver, Coop). Kokku kontrolliti esmakontrolli korras 339 müügitöötaja eesti keele oskust ja tuvastati 229 ebapiisava keeleoskusega töötajat (67,5%).

Järelkontrollis kontrolliti 156 töötajale varem tehtud ettekirjutuse täitmist. Selgus, et ettekirjutuse oli täitnud 20 töötajat (12,8%). Ettekirjutuse täitmata jätmise eest tehti 52-le töötajale sunniraha hoiatus ja 56 juhul lõpetati menetlus töötaja töölepingu lõppemise tõttu. Sunniraha rakendati 17 juhul.

Jätkati möödunud aastal alustatud ühissõidukite juhtide eesti keele oskuse kontrollimist bussiettevõtetes Atko Liinid AS, OÜ MRP Liinid ja Temptrans AS-s. Esmakontrollis kontrolliti 28 bussijuhi eesti keele oskust ja tehti 19-le neist B1-taseme eksami sooritamise ettekirjutus. Kaebuse lahendamiseks kontrolliti ühe Tallinna Linnatranspordi AS-i bussijuhi keeleoskust, mis ei vastanud kehtestatud nõudele ja talle tehti ettekirjutus. Kohtla-Järve nelja bussifirma eesti keelt mittevõlvivate töötajate kohta laekus kaebus, menetlus jätkub 2018. aastal.

Mitme teisest teenuseid osutavast ettevõttest (Meriton Hotels AS, OÜ Fortuna Travel, Pack&Fly Group OÜ, OÜ Gaasiekspert, Georgian Kitchen OÜ, Tubli Rätsep OÜ) koguti andmeid teenindustöötajate eesti keele oskuse kohta.

Turvätöötajate keeleoskust kontrolliti meile laekunud kaebuste alusel kokku neljas turvafirmas (Skarabeus Julgestusteenistus OÜ, AS G4S (rannavalve), OÜ Grifs, Groma Security OÜ). 11-st kontrollitud töötajast tehti eksami sooritamise ettekirjutus 10-le töötajale. Koguti andmeid AS G4S Tartu rannavalve osakonna 32 turvätöötaja kohta, keeleseaduse rikkumist ei tuvastatud.

Eesti keele kasutamise nõuete täitmise järelevalve

Eesti keele kasutamise nõuete täitmise järelevalves kontrollisid keeleametnikud avaliku teabe ja reklaami ning asjaajamise, samuti tarbijateabe suhtes sätestatud nõuete täitmist kõikjal üle Eesti nii linnades kui ka väiksemates asulates (Tallinn, Tartu, Pärnu, Rakvere, Valga, Elva, Narva, Jõhvi, Sillamäe, Viljandi, Haapsalu, Maardu, Kunda, Paldiski, Keila, Kuressaare, Harjumaa, Põlvamaa, Pärnumaa ja Läänemaa vallad). Kõige rohkem eksimusi tuvastati keeleseaduse § 16 sätestatud teabekeele eestikeelsuse nõude vastu (võõrkeelne tegevuskoha nimetus, võõrkeelne reklaam). Aasta jooksul saadeti ettevõtjatele või kohaliku omavalitsuse asutustele kokku 907 märgukirja, milles selgitati keeleseaduse nõudeid ja tehti ettepanek avalik teave keeleseaduse nõuetega kooskõlla viia, st lisada tegevuskoha võõrkeelsele liiginimetusele või võõrkeelsele reklaamile eestikeelne teave. 14-l juhul alustati haldusmenetlust ja 118 juhul pikendati täitmise tähtaega. Seega on suurem osa ettevõtjaid keeleinspeksiooni ettepanekut arvestanud ja eestikeelse teabe

lisanud, kuid keeleseaduse § 16 lõikes 3 võimaldatud mööndusi ära kasutades on eestikeelne teave tihti peale tunduvalt väiksemas kirjas ja halvemini vaadeldav, mistõttu Tallinna kesklinna keelemaastikul on võõrkeeled endist viisi ülekaalus.

Avaliku teabe keelekasutust kontrolliti ka mitmetel suurüritustel (Tallinna merepäevadel, Raekoja platsi jõulutulul ja suuremate kaubanduskeskuste – Ülemiste, Kristiine, Nautica, Stroomi, Rocca al Mare, Põhjakeskuse, Lõunakeskuse jt – jõulumüükidel, Liivimaa miiklilaadal, Valga-Valka piirilaadal). Avaliku teabe ja müüjate keeleoskusnõuete rikkumiste kohta tehtud tähelepanekud edastati ürituse korraldajatele, et neid arvestataks järgmisel aastal.

Kontrolliti 32 ettevõtja veebilehe keelekasutust. Neljal juhtumil tuvastati, et veebilehel puudub eestikeelne teave, kolmele ettevõtjale tehti ettepanek parandada veebilehel õigekirjavead.

Kontrolliti ka 22 vene õppekeele kooli veebilehe vastavust sätestatud nõuetele, tuvastati kaks rikkumist.

Kaebuste lahendamine, teabenõuetele vastamine

Menetleti 213 kaebust, mis laekusid Keeleinspeksiooni veebilehe kaudu, e-kirja või telefoni teel; samuti lahendati keelekasutust puudutavaid kaebusi, mida teised järelevalveasutused olid edastanud Keeleinspeksioonile kuuluvuse järgi.

Kõige sagedamini (34 korral) oli kaebuse põhjuseks teenindus- või müügitöötajate ebapiisav eesti keele oskus. Eri valdkondade teenindustöötajate (bussijuhid, remondi- ja kinnisvarafirmad, reisibüroo) keeleoskuse kohta laekus kaebusi 19 korral. Meditsiinitöötajate (arst, perearst, õde, registraator) kohta saime 8 kaebust.

Neli kaebust saabus riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuse töötaja ebapiisava keeleoskuse kohta (õpetaja, Narva, Sillamäe ja Maardu linnaametnik).

14 juhtumil menetleti kaebusi asjaajamise ja tarbijateabe eestikeelsuse nõude eiramise kohta (teenindustevõtte venekeelsed saatedokumendid, võõrkeelsed arved, kakskeelsed teatised, ainult võõrkeelne või vigases eesti keeles kasutusjuhend jms).

Kaebusi tuli ettevõtte (Tickets Estonia OÜ, Spares OÜ, Inimõiguste teabekeskus) võõrkeelse automaavastaja kohta ning kuulutuste portaalides avaldatud ainult võõrkeelsete (vene või inglise) kuulutuste kohta. Esimesel juhul tehti ettevõtjale ettepanek tagada eestikeelne teave ja teenindamine, kuid võõrkeelsete kuulutuste (tööpakkumised, ost-müük) kohta esitatud kaebusi menetlusse ei võetud, sest internetiportalide keelekasutus ei ole avalik teave keeleseaduse § 16 tähenduses, vaid tegu on eraisikute vahelise suhtlusega, mida keeleseadus ei reguleeri.

Eesti keele oskuse ja kasutamise nõuete eiramise kohta korteriühistute asjaajamises ja KÜ liikmetega suhtlemises tuli 10 kaebust (Tallinnast, Maardust ja Rakverest).

Kaebusi saabus ka telesaadete ebatäpse ja kehva kvaliteediga tõlke kohta; samuti eestikeelsete subtiitrite puudumise kohta. Viimasel juhul oli põhjus tihti peale vananenud vastuvõtuseadmetes või digiboksi ebaõiges seadistamises.

Mitmes kaebuses väljendati rahulolematust kaubanduskeskuste venekeelse audioreklaami üle, mis kaebajate hinnangul on vastuolus reklaami eestikeelsuse nõudega. Kuna keeleseadus otseselt audioreklaami keelekasutust ei reguleeri, siis olukorrast ülevaate saamiseks osalesid kõik keeleinspektorid jaanuaris-veebruaris 37 suurema kaubanduskeskuse audioreklaami monitooringus üle Eesti. Üheski kontrollitud keskuses ei tuvastatud ainult võõrkeelset audioreklaami: üldjuhul järgnes eestikeelsele reklaamile tõlge vene (mõnikord ka inglise) keelde, kuid tihti peale oli see eestikeelsest tunduvalt emotsionaalsem ja mõnevõrra pikem. Järelevalve tõhustamise huvides on vaja keeleseaduses täpsustada seda valdkonda reguleerivaid norme.

Kolmel korral sai Keeleinspeksioon kaebuse eesti keele kasutamise nõude eiramise kohta avalikul üritusel või Eesti eestikeelses meedias.

Eestikeelsete subtiitrite puudumise kohta võõrkeelsete filmide näitamisel tuli kaebus kahel korral Apollo Narva Astri kino peale.

Kakskeelsete tänavanimesiltide kohta laekus kaebusi Tallinnast, Tartust, Pärnust, Võrust, Põlvast, Märjamaalt, Tapalt, Vändrast, Sindist, Hiiumaalt, Nissi, Kehtna, Vastse-Kuuste ja Viljandi vallast. Linna- või vallavalitsusele või (eramajale kinnitatud sildi puhul) kinnistu omanikule saadetud märgukirjas tehti ettepanek kakskeelne silt eemaldada, mis enamikul juhtudel täideti kohe.

2017. aastal laekus posti teel ja veebilehe vahendusel 72 teabenõuet.

Kõige rohkem teabenõudeid (19) esitati avaliku teabe keelekasutuse kohta (õigekiri, sõna/väljendi tähendus, stiilivärving, murde- või võõrkeelsete sõnade kasutamine eestikeelses tekstis).

Eri töö- või ametkohtadel kehtivate eesti keele ja võõrkeelte oskuse nõuete ning eesti keele oskuse tõendamise erisuste kohta küsiti 15 korral, sh tuli korduvalt selgitada, et nt 2-aastast eesti keeles läbitud magistriõpet või täienduskoolitust ei käsitata haridustasemena, mis vabastab tasemeeksami sooritamise kohustusest. 14 korral küsiti selgitust keeleametniku menetlustoimingu kohta. Samuti paluti selgitust võõrkeelsete väljendite (nt tegevuskoha- või tootenimetustes, kaubamärgis või tunnuslausel) kasutamise õiguspärasuse ja neile eestikeelse tõlke lisamise nõude kohta avalikus teabes ja reklaamis; vähemusrahvusesse kuuluvate inimeste keeleõiguste kohta, võõrkeelte kasutamise õiguspärasuse kohta asutuse asjaajamises, eestikeelse tarbijateabe kohta jms. Küsiti nõu ka keeleõppekursuste valimise kohta. Teabenõuetele vastati määratud tähtaja jooksul kirjalikult. Keelekasutust puudutavatele teabenõuetele vastamisel küsisime telefoni teel või kirjalikult nõu Eesti Keele Instituudi keelekorraldajatelt, millest tulenevalt neil juhtudel vastamise tähtaeg pikenes.

Täienduskoolitusasutuse pidaja tegevuse vastavuse kontroll õigusaktides kehtestatud nõuetele

2017. aastal kontrolliti 17 keelefirma tegevust (külastati tunde, jälgiti õppetöö vastavust õppekavale, vesteldi firmajuhtide, õpetajate ja õppijatega, tutvuti õppematerjaliga ja õpperuumidega) Tallinnas, Maardus, Narvas, Kohtla-Järvel ja Jõhvis (Alterum Plus, Eterna Koolituskeskus, Gelmett Consult, A&E Keeltekoool, Atlastnet, FreshStart, SVS-L Koolituskeskus, OÜ Vestleja, Multilingua Keelekeskus, Opus Lingua Keeltekoool, Expat Relocation Estonia, Kirjatäht, ImmiSchool Koolituskeskus, kusjuures Macte Koolituskeskuse ja SVS-L Koolituskeskuse tundide vaatlusel osales ka Eesti Töötukassa esindaja). Tunnivaatluse kohta koostati 15 koolitusfirmale kontrollakt. Põhiline tuvastatud puudus oli selles, et koolitusasutused korraldavad endiselt lühiajalisi keelekursusi ega järgi tegevusloa väljastamise aluseks olevat Haridus- ja Teadusministeeriumile esitatud õppekava.

Aasta jooksul esitasid keelefirmad taotlusi uute õppekavade kinnitamiseks ja tegevusloa saamiseks (kokku 28 õppekava) ning uute õpetajate lisamiseks (kokku 64 õpetaja lisamiseks, kusjuures ühelt firmalt 18 uut õpetajat, kes samal ajal õpetavad eesti keelt ka mitmes teises koolitusasutuses). Nimetatud asjaolu viitab tõsisele õpetajate puudusele täiskasvanute eesti keele õppes.

2017. aasta lõpuks on tegevusloa saanud 55 täienduskoolitusasutust.

Kolmele tegutsevale keelefirmale, kellel puudub tegevusloa, saadeti infokiri, milles juhiti tähelepanu sellele, et ilma tegevusloata keelekoolitaja juures õppinud inimestele ei hüvita riik keeleõppele kulutatud raha.

Keeleinspektsioon kontrollis aasta jooksul kõigi tegevusloa saanud koolitusasutuste veebilehtedel avalikustatud teabe vastavust täiskasvanute koolituse seaduse § 8 lg 2 nõuetele. Esimeses kvartalis kontrolliti 13 uue keelefirma veebilehte, neist 10-le saadeti märgukiri, milles juhiti tähelepanu veebilehel olevatele puudustele; teises kvartalis kontrolliti kuue ja kolmandas kvartalis 51 firma veebilehte (neist 9-le saadeti märgukiri), neljandas kvartalis tehti kuue veebilehe järelkontroll.